

*Plató al Japó: passat, present i futur*¹
Noburu NOTOMI (Universitat de Keio)

Presentació dels estudis platònics al Japó

Amb l'ajuda de les activitats portades a terme per la International Plato Society (IPS) i d'altres iniciatives, els estudis platònics al Japó comencen a ser coneguts encara que la seva situació real és bastant obscura. Aquells que viuen fora del Japó es deuen preguntar per què i com llegeixen Plató els especialistes japonesos. Com a conseqüència de la tendència dels cercles acadèmics japonesos a l'aïllament de l'exterior, principalment per raons lingüístiques i culturals que s'explicaran més endavant, escric aquest article per traçar les línies més importants dels estudis platònics al meu país. Ara bé, aquest no pretén ser només una llista de fets. Intentant reflectir la nostra situació present i el seu rerefons històric, voldria fer alguns suggeriments de cara al futur: què podem fer els especialistes japonesos per contribuir als estudis platònics en el món? I, quin tipus d'intercanvi internacional farà progressar la nostra comprensió de la filosofia platònica?

El present: assaigs d'especialistes coneguts i desconeguts

La dècada dels anys 1980, els occidentals expressaven la seva sorpresa en conèixer que més de cent especialistes ensenyaven i portaven a terme investigacions sobre l'antiga Grècia dins de les universitats japoneses. Com a conseqüència de la globalització del món acadèmic, molts investigadors japonesos començaren a estudiar en altres països (principalment al Regne Unit, als Estats Units i a Alemanya) i a presentar, any rere any, comunicacions en conferències internacionals. Avui en dia, encara tenim més ocasions per intercanviar els nostres punts de vista. La International Plato Society (IPS), des de la seva fundació l'any 1989, hi ha tingut un important paper afavorint que els treballs sobre la filosofia platònica que es fan a l'acadèmia japonesa siguin coneguts a la resta del món.

Shinro Kato (professor emèrit de la Universitat Metropolitana de Tòquio) va ser membre actiu de la IPS i fou membre del comitè entre 1989 i 1995. Kato és famós al Japó pels seus assaigs pioners sobre els primers diàlegs platònics. La seva obra *Les primeres formulacions filosòfiques de Plató* (en japonès) va ser publicada l'any 1988, i un dels seus capítols va ser revisat per publicar-se en anglès amb el títol *The Apology: The Beginning of Plato's own Philosophy*². En lloc de tractar els primers diàlegs platònics en tant que dibuixos o descripcions històriques o de Sòcrates, Kato veu l'essència de les idees filosòfiques de Plató des del principi, és a dir, en l'*Apologia*. En els Symposia Platonica de la IPS, Kato ha contribuït principalment en aquelles discussions sobre els diàlegs de maduresa. El seu article «The Role of Paradigma in the *Statesman*» apareix a *Reading the «Statesman»: Proceedings*

1. Reprenem aquí les reflexions que iniciàvem a N. NOTOMI, «Plato in Japan: Past, Present and Future», *The Internet Journal of the International Plato Society*, The Plato Society Academia Verlag, núm1, (març 2001), «<http://www.nd.edu/~plato/notomi.htm>»

2. S. KATO, «The Apology: The Beginning of Plato's Own Philosophy», *The Classical Quarterly*, vol. 41, 2 (1991), 356-364.

of the Third Symposium Platonicum³ i també la recent discussió «The Crito-Socrates Scenes in the *Euthydemus*: a Point of View for Reading the *Euthydemus*» que s'inclou a *Proceedings of the Fifth Symposium Platonicum*⁴. El seu esforç ha impulsat els joves investigadors (entre els quals m'hi trobo jo mateix) a participar en activitats acadèmiques internacionals. Seguint Kato, molts estudiosos han anat als Symposium Platonicum i han contribuït als debats que s'hi produeixen. Teruo Misihima, professor de la Universitat Aoyama Gakuin, interessat principalment en aspectes que versen sobre l'ètica, va examinar l'última part del *Polític* a «Courage and Moderation in the Statesman», inclòs a *Reading the «Statesman»: Proceedings of the Third Symposium Platonicum*⁵. En el cinquè Symposium Platonicum jo mateix he parlat sobre el *Càrmides* des del punt de vista històric, prosopogràfic, i des de perspectives polítiques a «Critias and the Origin of Plato's Political Philosophy», article publicat a *Proceedings of the Fifth Symposium Platonicum*⁶.

Abans de la fundació de la International Plato Society, molts estudiosos japonesos ja havien publicat els seus articles a la majoria de revistes especialitzades existents en llengua anglesa. El 1974, un dels investigadors japonesos més importants, Norio Fujisawa (1925-2004, Universitat de Kyoto) publicà «Echein, Metechain and Idioms of “Paradeigmatism” in Plato's Theory of Form»⁷. La seva anàlisi detallada de la terminologia platònica va aclarir alguns dels aspectes més controvertits, com el de l'argument del tercer home i el lloc que ocupa el *Timeu* dins les obres de Plató. Kunio Watanabe (professor de la Universitat d'Ibaraki) va presentar el seu article «The *Theaetetus* on Letters and Knowledge»⁸ i Yahei Kanamaya (professor de la Universitat de Nagoya) escriví «Perceiving, Considering, and Attaining Being (*Theaetetus* 184-186)» per a la revista *Oxford Studies in Ancient Philosophy*⁹. El diàleg *Teetet* fou durant la dècada de 1980 el més popular entre els estudiosos japonesos, i va inspirar els importants seminaris dirigits per Myles Burnyeat a Tòquio i altres llocs del Japó el 1980 i 1981. Malauradament, aquests articles han rebut menys atenció de la que mereixen, potser per la manca de contacte directe entre els seus autors i els lectors occidentals.

Puc afegir més obres escrites per investigadors japonesos en altres revistes especialitzades o en actes, però la llista de llibres o articles publicats (inclosa la meua obra *The Unity of Plato's Sophist: Between the Sophist and the Philosopher*¹⁰) podria donar l'efecte que remet al fet que els acadèmics

3. C. J. ROWE (ed.), *Reading the «Statesman»: Proceedings of the Third Symposium Platonicum*, Sankt Augustin: Academia, 1995, p. 162-72.

4. T. M. ROBINSON I L. BRISSON (ed.), *Proceedings of the V Symposium Platonicum*, Sankt Augustin: Academia, 2000, p. 123-132.

5. C. J. ROWE, *Reading the «Statesman»: Proceedings of the Third Symposium Platonicum*, p. 306-312.

6. T. M. ROBINSON I L. BRISSON (ed.), *Proceedings of the V Symposium Platonicum*, p. 237-250.

7. N. FUJISAWA, «Echein, Metechain and Idioms of “Paradeigmatism” in Plato's Theory of Forms», *Phronesis: A journal for Ancient Philosophy*, vol. 19 (1974), p. 30-58.

8. K. WATANABE, «The *Theaetetus* on Letters and Knowledge», *Phronesis: A journal for Ancient Philosophy*, núm. 32 (1987), 143-165.

9. Y. KANAMAYA, «Perceiving, Considering, and Attaining Being (*Theaetetus* 184-1786) », *Oxford Studies in Ancient Philosophy*, núm.5 (1987), 29-81.

10. N. NOTOMI, *The Unity of Plato's Sophist: Between the Sophist and the Philosopher*, Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

japonesos solament s'interessen per Plató quan fan referència a la filosofia antiga. En aquest punt he d'afirmar que la llista no reflecteix l'actual situació al Japó. Primer perquè el nombre d'obres i articles sobre Plató i altres pensadors grecs publicades al Japó és molt ampli. La bibliografia anual de la Classical Society of Japan¹¹ reportà que en 1998 i 1999 fossin publicades vint-i-cinc obres (incloses traduccions) i cent cinquanta articles dels quals cinc obres i quaranta-cinc articles tenien Plató com a tema central (de totes aquestes obres, només unes quantes van ser escrites en llengua anglesa). La Classical Society of Japan (fundada l'any 1950) té cinc-cents setanta membres, el quaranta per cent dels quals són filòsofs. La Society of Ancient Philosophy de la Universitat de Kyoto (Kodai Tetsugakkai, amb cent cinquanta membres), el Greek Philosophy Seminar de la Universitat de Tòquio (amb noranta membres sènior) i altres societats de tipus regional són organitzacions actives que donen l'oportunitat als investigadors de portar a terme discussions i publicacions. Les universitats de Tòquio i Kyoto, els dos centres acadèmics més importants, a més d'altres universitats, ensenyen a especialistes en filosofia grega, mentre que moltes universitats i col·legis japonesos donen suport a les oportunitats que es creen per a l'educació general i l'avenç de les investigacions en aquesta àrea. Plató és el primer subjecte d'anàlisi, però també s'han realitzat moltes investigacions sobre la figura d'Aristòtil. A més, els pensadors presocràtics també atreuen a molts acadèmics i l'interès per la filosofia hel·lenística s'està desenvolupant progressivament entre els estudiosos més joves.

Si només tenim en compte les publicacions realitzades en anglès, no ens serà possible apreciar la quantitat, el rang i la qualitat de les investigacions portades a terme. A part dels treballs pioners de Kato sobre el primer Plató, Yuji Matsunaga (professor emèrit de la Universitat de Kyushu) realitzà una excel·lent traducció i anàlisi del *Fedó*. Ell és ben conegut per acotar la Teoria de les formes i aprofundir en l'anàlisi d'aquesta teoria, principalment al *Fedó* i la *República*. En el seu llibre *Conèixer i no-conèixer: una introducció a l'estudi de la filosofia platònica* (Tòquio, 1993), basat en una col·lecció d'articles escrits en japonès des de 1960 fins a 1980, Matsunaga s'apropa a l'essència del pensament platònic i se centra en la «separació» de les Formes, en les formes sensibles i també en l'anàlisi de cadascuna d'elles separatament. Evita tractar la teoria de les formes de Plató com si fos una teoria fixa i, ben al contrari, el que fa és emfasitzar el procés dinàmic que reconeix «les coses en si» en tant que realitats distintes fora del confús món fenomenològic. Veu la indagació de Plató sobre les formes com l'última resposta a l'anhel socràtic de la cura de l'ànima. Malauradament, el seu treball no és conegut

11. N. del t.: La Classical Society of Japan té com a objectiu des de l'any 1950 la promoció dels estudis clàssics al país. Pertany a la Facultat de Lletres de la Universitat de Kyoto. Entre altres activitats, publica la revista *Journal of Classic Studies*. Poden llegir-se els volums XLVI (1998) a LV (2007) a: «<http://www.bun.kyoto-u.ac.jp/classics/CSJ/jcs.html>»

12. N. del T.: L'autor refereix l'any de començament de l'anomenada època Meiji (1868-1912), que va finalitzar amb la política nacional d'aïllament que va tenir lloc durant més de dos segles, coincidint amb l'era Tokugawa (1603-1867). L'època Meiji va significar, entre altres coses, la restauració de l'emperador en tant que figura central per a la nació, l'establiment del xintoisme com a religió nacional, el final de la prohibició de la religió cristiana i la introducció progressiva de la ciència occidental al Japó.

fora del Japó. Seguint aquests innovadors, les generacions més joves estan explorant nous enfocaments a l'hora de tractar la figura de Plató.

Els lectors occidentals es deuen preguntar el motiu pel qual tantes obres escrites en japonès continuen sent desconegudes a la resta del món. Considero que hi ha dos grans factors culturals. El primer remet al fet que l'esforç que necessitem fer per discutir o escriure en llengües europees és molt més complicat del que podríem imaginar al principi. L'argument filosòfic no és en absolut un tipus d'argument directe: el llenguatge que s'utilitzi implica un mode particular de lògica i retòrica, a més d'un mètode particular de reflexió aplicat als problemes que es tracten. La nostra història intel·lectual és aliena a idees occidentals com ara el monoteisme (per exemple, en el cristianisme), la lògica formal, la ciència moderna, la democràcia i l'individualisme. A més, les nostres comunitats acadèmiques són tan grans que es consideren autosuficients, de tal manera que són pocs els estudiosos que creuen necessari fer l'esforç d'expressar les seves idees en altres llengües. Encara que molts estudiants i joves investigadors viatgen a l'estranger per realitzar els seus estudis (principalment al Regne Unit i als Estats Units), aquests continuen sent una minoria. Sense un passat històric, un interès i una educació comuns, no és fàcil participar en debats «internacionals» que es portin a terme en congressos i revistes. La combinació de totes aquestes raons és amb tota probabilitat l'origen de la limitació de les activitats acadèmiques dels investigadors japonesos en el context internacional.

El passat: la trobada amb la civilització occidental

Per tal d'entendre la situació actual dels estudis platònics al Japó, hem d'ubicar-la dins d'una àmplia perspectiva històrica.

La filosofia occidental s'introduí al Japó amb l'obertura del país al món a mitjan segle dinou. Mentre que el Govern Meiji desitjava introduir al país la tecnologia i les branques pràctiques del coneixement occidental (les lleis, la medicina i la ciència natural), altres estudis més bàsics i teòrics foren desatèsos. Alguns dels japonesos que van sortir del país per estudiar la civilització occidental foren conscients que era impossible entendre-la sense tenir coneixements sobre els seus orígens grecs i romans, cosa que van subratllar els professors estrangers convidats al Japó. El doctor Rafael Koeber (que va tenir un lectorat a la Universitat Imperial de Tòquio entre 1893 i 1914) emfasitzà la importància de l'estudi dels clàssics i educà els joves estudiants per ser pioners i líders en aquest camp acadèmic. A partir d'aquell moment, la investigació de la filosofia occidental, especialment de la filosofia grega, és considerada part essencial de l'educació secundària i ha tingut un gran paper en les universitats japoneses. És notable que un filòsof japonès tan important com Kitarô Nishida (1870-1945) hagi desenvolupat les seves teories sobre la base del seu coneixement de la filosofia grega així com de la tradició xinesa i budista.

Les obres de Plató foren traduïdes al japonès abans de la Segona Guerra Mundial (les primeres, mitjançant traduccions a partir d'altres llengües europees, i posteriorment, directament del grec), però la investigació sobre Plató es desenvolupà plenament en el període de postguerra. Michitaro Tanaka (1902-1985, Universitat de Kyoto) va inaugurar aquest camp d'investigació i

traduí la majoria dels diàlegs platònics. Va fomentar els estudis clàssics, particularment sobre Plató, per entendre l'essència de la civilització occidental, per exemple, l'humanisme. Creia que la ignorància d'aquest aspecte essencial era la que havia portat a la situació d'aïllament i feixisme del Japó de l'època anterior a la guerra i que també aquest fet havia permès la importació precipitada i sense crítica alguna de la democràcia americana amb la fi de la contesa. Plató fou invocat a la vegada com a creador de la civilització occidental i com a antídoto enfront d'una occidentalització superficial. Tanaka i els seus seguidors (Norio Fujisawa i d'altres) van traduir tot el corpus platònic. El seu guany fou l'edició publicada per Iwanami (1974-1978), consistent en vint-i-cinc volums amb les traduccions de tots els diàlegs (originals i espuris) acompanyades d'un índex global. Aquesta edició s'ha convertit en la traducció estàndard de les obres platòniques.

Una de les característiques típiques de les investigacions japoneses és l'interès per la cura filològica. Al llarg de la nostra història hem rebut i assimilat moltes tradicions culturals (com la xinesa i l'índia). Els estudiosos budistes i confucians de l'edat mitjana van inventar i desenvolupar una metodologia feta a la nostra manera per al tractament dels textos xinesos clàssics. Aquesta tradició, en combinació amb la filologia occidental introduïda per Tanaka i d'altres, formà la nostra actitud moderna amb relació a la cultura clàssica d'Occident. Això explica el motiu pel qual la filosofia clàssica occidental es va desenvolupar amb èxit i ràpidament al Japó. Encara que hi ha estudiants japonesos que estudien grec, només els universitaris especialistes en filosofia grega llegeixen els textos originals així com els comentaris en llengües europees sobre aquests textos. Es prefereix la lectura dels textos en la llengua originària, encara que la majoria de les traduccions disponibles en japonès siguin molt esmerades.

D'altra banda, els estudis moderns de filosofia occidental clàssica que es realitzen al Japó tenen els mateixos desavantatges que els sistemes d'estudis precedents: la dificultat o impossibilitat de fer una lectura directa dels manuscrits ens porta a concentrar-nos en les edicions publicades dels textos clàssics. Probablement per aquesta raó, molts investigadors són refractaris a estendre la investigació més enllà de les figures de Plató i Aristòtil, els dos filòsofs més importants. En general, degut a aquesta limitació, els investigadors japonesos ens centrem en la *interpretació* dels textos clàssics.

Futur: l'apropament japonès a la figura de Plató

Encara que hi va haver un desenvolupament sorprenent dels estudis platònics amb la fi de la Segona Guerra Mundial, crec que els platonistes, dins i fora del Japó, actualment necessiten reflexionar amb relació a la direcció futura del seu treball.

En la dècada de 1990 no es van aconseguir, com s'esperava, investigacions originals al Japó, mentre que molts professors centaven la seva atenció en nous camins filosòfics importats d'Europa i Amèrica. En certa manera, hem participat en importants debats, com els referents a l'argument del tercer home, la teoria de les formes en l'últim Plató i particularment en el *Timeu*, l'*Elenchus* socràtic i la interpretació del *Teetet*. Però aquests aspectes van ser originats i discutits per investigadors occidentals com G. Vlastos, H. Cherniss, G. E. L.

Owen i d'altres. Encara que els estudiosos japonesos han respost perceptiblement a cadascuna d'aquestes qüestions, és estrany trobar acadèmics japonesos que tinguin un rol cooperatiu a l'hora d'identificar qüestions innovadores. D'alguna manera, la influència sempre és unidireccional. Va des dels països occidentals cap al Japó, i la nostra resposta a aquesta influència no té molt impacte entre els investigadors d'aquests països. Aquesta manca de comunicació mútua es deu, en part, al caràcter tancat del món acadèmic japonès i al problema lingüístic abans esmentat. Mentre que els estudiosos japonesos (sense excepció) llegeixen i estudien obres escrites en llengües europees (normalment anglès, alemany, francès i, de vegades, italià), cap estudiós occidental arriba a llegir (o ho intenta) els treballs intel·lectuals japonesos sobre Plató i altres filòsofs grecs en la nostra llengua. Les nostres obres, articles i ressenyes escrits en japonès mai no troben ni crítiques serioses ni reaccions fora del Japó. Per aquest motiu, no tenim el tipus d'estímul necessari per fomentar la discussió acadèmica. Pensant-ho d'una manera realista, hem d'acceptar que el problema lingüístic per al no japonès és difícil de superar i que els nostres esforços per aprendre i utilitzar llengües europees com ara l'anglès continuaran sent necessaris, de fet, urgents. Però la cooperació és també necessària i profitosa no solament per als estudiosos japonesos, sinó també per als occidentals. Per promoure l'intercanvi acadèmic, els investigadors japonesos hem de fer l'esforç d'atraure l'interès dels col·legues occidentals mitjançant l'originalitat de les nostres preocupacions i els nostres apropaments a la figura del filòsof grec.

La meua experiència en els estudis i les investigacions platònics realitzats a Cambridge m'ha confirmat dues creences bàsiques: en primer lloc, llegir Plató ens confereix a tots una base comuna de discussió sobre molts aspectes filosòfics; en segon lloc, les propostes japoneses poden promoure un canvi important en la interpretació que fan els occidentals del filòsof.

Com ja s'ha dit, la motivació original entre els japonesos per llegir Plató derivà del desig i la necessitat d'entendre la civilització occidental, però el nostre interès no acaba aquí. Plató ens atreu, no com a figura distant encara que influent, sinó perquè és un pensador seriós que ens parla directament. No hi ha dubte que el pensament platònic és un reflex de la seva època i cultura. Ara bé, els seus temes específics sobre la bona vida, l'ànima, la virtut o la política encara ens obliguen a reflexionar sobre la nostra manera pròpia de viure. A més, els japonesos podem mirar a Plató des d'una perspectiva diferent, més desinteressada que aquells que viuen dins la seva tradició. Per exemple, quan Matsunaga ofereix la seva interpretació sobre l'argument platònic de la immortalitat de l'ànima, la seva lectura suggereix que hem de parar atenció a la qüestió substancial: què significar *ser* per a la nostra ànima (en tant que jo real)? L'argument final del *Fedó* intenta donar una resposta a aquesta pregunta fonamental que és, sens dubte, un dogma obsolet o una teoria metafísica. Com viure bé (*to eu zên*) continua sent una pregunta crucial i hem d'enfrontar-la igual que van fer Sòcrates i Plató. Per tant, llegir Plató ens condueix a un tipus de filosofia que parteix d'una perspectiva que està més enllà de l'espai i el temps.

A més a més, el punt de vista japonès ens porta a reconsiderar el significat mateix de la «filosofia». Es diu que la «filosofia» (*philosophia*) va néixer a l'antiga Grècia i que Plató fou un dels seus iniciadors. Hem de reconèixer que

la «filosofia» és un mode particular de pensament occidental i grec; i així, nosaltres, els japonesos, que vivim fora d'aquesta tradició, necessitem utilitzar la nostra lectura de Plató per poder preguntar-nos sobre el sentit de «filosofia» (vegeu el prefaci de la meua obra *The Unity of Plato's Sophist*). Només si clarifiquem el potencial i les limitacions d'allò que significa la «filosofia» en la tradició platònica, podrem apreciar veritablement la filosofia així com la persecució d'allò humà universal que transcendeix el seu origen grec u occidental.

La meua monografia sobre el *Sofista* intenta ubicar, en aquest ampli però essencial context, la qüestió que sorgeix en el diàleg platònic. S'hi suggereix que la prioritat de Plató va ser investigar una qüestió fonamental: què és un sofista? i que, contestant la pregunta, assegurava la possibilitat de la filosofia i el seu significat. Segons el meu parer, els investigadors occidentals han passat per alt aquesta pregunta bàsica sobre el *Sofista* i han optat per centrarse en altres aspectes filosòfics aparentment més conflictius. Ara bé, jo considero que Plató és un filòsof que encara és viu, en primer lloc, perquè mai no cessa de qüestionar-se sobre la natura i la possibilitat de la filosofia i ens convida a seguir les seves passes.

Per als occidentals, Plató és, òbviament, el seu gran origen cultural, i la lectura de filosofia grega, quelcom que és normal. En contrast, aquells de fora d'Europa i Amèrica, com els japonesos, coreans, xinesos, indis, àrabs i africans, sempre confronten qüestions serioses i fonamentals sobre el motiu pel qual s'ha de llegir a Plató. Ara bé, el fet mateix de fer-se aquesta pregunta i apropar-se a la seva figura des d'un punt de vista estranger pot donar una nova dimensió a la lectura de les seves obres i a la pràctica de la filosofia. Per ampliar la nostra perspectiva i donar peu a noves qüestions, necessitem de la cooperació plural en els estudis platònics. Per això, una trobada de tipus Pan-Pacífic que tingués la forma d'un fòrum platònic (incloent-hi el Japó, Corea, la Xina, Austràlia, la costa occidental dels Estats Units, Mèxic i altres països de Sudamèrica) seria un camí de desenvolupament benvingut i el lloc idoni per poder comunicar la varietat de perspectives i apropaments que siguin motiu d'intercanvi. Espero que Plató sigui el punt de contacte i d'estímul per compartir les nostres investigacions filosòfiques i un motiu de veritable diàleg entre persones de diferents orígens.

Nota addicional amb motiu de la traducció al català (2007)

Des de la publicació del meu article l'any 2001, la situació dels estudis platònics al Japó ha canviat lentament però constantment encara que mantenint els seus trets essencials. Amb motiu d'aquesta traducció, voldria afegir alguns dels canvis més rellevants que s'han produït durant aquests sis anys.

En primer lloc, han aparegut noves traduccions de les obres platòniques, com ara les de *Laches* (de Teruo Mishima, Kodansha, 1997), *Apologia de Sòcrates i Critó* (de Teruo Mishima i Takafusa Tanaka, Kodansha, 1998), *Fedó* (de Yasuo Iwata, Iwanami, 1998), *Teetet* (de Kunio Watanabe, Chikuma, 2004) i *Fileb* (de Michio Yamada, Kyoto University Press, 2005), que estan substituint progressivament el corpus platònic publicat i reeditat diverses vegades per Iwanami. Aquesta circumstància ha afavorit que els lectors japonesos tinguin a la seva disposició altres edicions i això ha ajudat a una millor comprensió dels textos.

El cas del *Teetet* és paradigmàtic en aquest sentit. La primera traducció d'aquest diàleg és de l'any 1938 i fou realitzada per Michitaro Tanaka. Va ser la traducció que es va incloure a la ja mencionada edició d'Iwanami de l'any 1974.

Encara que el treball realitzat per Tanaka facilità la lectura d'aquest difícil diàleg, és obvi que no va incloure les noves interpretacions filosòfiques que van donar-se posteriorment. No recull, per exemple, aquelles qüestions que van sorgir amb el comentari analític que va fer John McDowell l'any 1973 (publicat per Oxford University Press), ni tampoc la tesi de Myles Burnyeat que trobem a la «Introducció» al diàleg de l'any 1990 (publicat per Hackett), que sosté l'existència de dues possibles interpretacions de l'obra. Tot això ens porta a concloure que en aquest cas concret els lectors japonesos necessitaven una nova traducció. L'edició realitzada per Wanatabe, rigorosament anotada, ha atret a un públic més ampli.

Pensem que es realitzaran noves traduccions i amb elles s'ajudarà a aclarir el llegat platònic. No serà en la forma d'una nova edició revisada de tot el corpus, sinó mitjançant la publicació individual dels diàlegs, que seran el reflex dels avenços interpretatius que es produeixin.

En segon lloc voldria mencionar que s'han ampliat els contextos en els quals s'estudia la filosofia antiga. El Ministeri d'Educació està donant suport a nous projectes d'investigació i gràcies a la seva ajuda els platonistes poden compartir molts dels seus avenços amb altres disciplines acadèmiques. Per exemple, des de l'any 1998 fins al 2002 es portà a terme un projecte en l'àmbit nacional que tenia com a objectiu l'estudi dels «clàssics». Amb aquest títol no solament es van incloure els clàssics d'Occident (de la tradició grega i llatina) sinó també obres jueves, àrabs, índies, xineses i japoneses. En la lectura i la interpretació d'aquests textos, les diferents disciplines comparteixen aspectes metodològics essencials. Tot això afavoreix la col·laboració entre disciplines i que els resultats obtinguts siguin més satisfactoris.

Actualment, l'estudi dels clàssics occidentals es produeix a través de la comunicació i la col·laboració entre filòsofs, historiadors i especialistes en literatura. La Classical Society of Japan està afavorint aquest tipus de discussió conjunta. Un exemple d'aquesta nova direcció és l'article que vaig realitzar amb Mariko Sakurai, professora d'història antiga a la Universitat de Tòquio. Vam reexaminar la data de la *República* i vam provar, sobre la base de la nostra interpretació d'*IG I³* 136 (datada el 413-412 a. de C), que Plató situa el diàleg el 412 a. de C, un any abans de la revolució oligàrquica.

D'altra banda, un grup d'investigadors interessats en el món clàssic i l'anàlisi filològica van impulsar l'any passat la publicació d'una nova revista, *Philologica*, de la qual sóc membre del Consell Editorial. Aquest col·lectiu està promovent la discussió sobre els textos clàssics i l'examen de manuscrits. La meua contribució en el primer número de la revista consistí en la publicació d'una ressenya de la nova edició de la *República* de S. Slings (Oxford, 2003). Vaig examinar els canvis que s'han produït en el text del primer llibre des de les primeres edicions que trobem l'any 1900 fins a l'última de Slings. Vaig voler mostrar que les edicions més recents intenten evitar aquelles conjectures filosòfiques que apareixien en les del segle dinou accentuant-se de nou la importància de la lectura directa dels manuscrits.

Finalment voldria deixar constància del projecte d'investigació sobre filosofia antiga que es va iniciar l'any passat i uneix els esforços de la Universitat de Keio i la Universitat de Seül (de la mà del professor Kim Nam Duh). Un dels seus objectius és promoure la relació acadèmica entre Corea i el Japó. Aprofitant que hi tindran lloc dos esdeveniments internacionals, el XXII Congrés Mundial de Filosofia a Seül el proper any i el IX Symposium Platonicum (que analitzarà la *República*) organitzat per la Universitat de Keio a Tòquio el 2010, esperem superar l'aïllament del nostre món acadèmic obrint nous horitzons per als estudis platònics.

[Traducció de Montserrat Crespín Perales.
Facultat de Filosofia. Universitat de Barcelona]

Bibliografia

- KATO, S. *Els primers estudis filosòfics platònics*, Tokyo [En japonès] 1988.
- «The Role of *Paradeigma* in the *Statesman*». A: ROWE, C. J., [ed.], *Reading the «Statesman»: Proceedings of the III Symposium Platonicum*. Sankt Augustin, 1995, p. 162-72.
 - «The Crito-Socrates Scenes in the *Euthydemus*: a Point of View for Reading the *Euthydemus*». A: ROBINSON T. M.; L. BRISSON, [ed.], *Proceedings of the V Symposium Platonicum*. Sankt Augustin, 2000, p. 123-132.
- MATSUNAGA, Y. *Conèixer i no conèixer: una introducció a l'estudi de la filosofia platònica*. [En japonès] Tokyo, 1993.
- MISHIMA T. «Courage and Moderation in the *Statesman*». A: ROWE, C. J., [ed.], *Reading the «Statesman»: Proceedings of the III Symposium Platonicum*. Sankt Augustin, 1995, p. 306-312.
- «Critias and the Origin of Plato's Political Philosophy». A: ROBINSON, T. M.; BRISSON, L. [ed.], *Proceedings of the V Symposium Platonicum*. Sankt Augustin 2000, p. 237-50.
 - «Ethical Examination in Context: the Criticism of Critias in Plato's *Charmides*». A: MIGLIORI, M.; NAPOLITANO VALDITARA, L. M. [ed.], *Plato Ethicus: Philosophy is Life*, Sankt Augustin: 2004, p. 245-254.
 - «Images of Socrates in Japan: A Reflection on the Socratic Tradition». A: ROSSETTI, L. [ed.], *Greek Philosophy in the New Millenium, Papers in Honour of Professor Thomas M. Robinson*, Sankt Augustin, 2004, p. 175-186. [La versió japonesa està inclosa a N. NOTOMI, *El naixement d'un filòsof: aquells que rodejaven Sòcrates*. Chikuma, 2005]
 - «Resseña de la nova edició de la *República* de Plató de S. Slings». *Philologica*, [En japonès] núm. 1, (2006), p. 99-119.
 - «Plato's Metaphysics and Dialectic». A: GILL, M. L.; PELLEGRIN, P. [ed.], *A Companion to Ancient Philosophy*, Blackwell, 2006, p. 192-211.
- SAKURAI, M.; NOTOMI, N. «Dramatic Date of Plato's Republic». A: ITSUMI, K. [ed.], *Com reescriure la història de la literatura i la filosofia grega i llatina en relació als nous descobriments sobre la seva història*. Tokyo: University Graduate School, 2006, p. 11-71. [En japonès]